

Financieel kader wijst op gewoon VVD/CDA kabinet

E. Irrgang*

Samenvatting

In de diepste economische crisis sinds de jaren dertig kondigde het nieuwe kabinet-Rutte eind september haar financieel-economische plannen voor Nederland aan. Het financieel kader wijst op een ouderwets rechts kabinet dat keihard bezuinigt op de sociale zekerheid en een denivellerend koopkrachtbeleid voert. De invloed van de PVV is slechts zichtbaar in enkele saillante punten. De grote lijn van het financieel kader is typisch VVD en CDA.

Trefwoorden: regeerakkoord

1 Inleiding

Om te begrijpen hoe de financieel-economische situatie van nu is, moeten we terug naar maandag 15 september 2008 toen Lehman Brothers failliet ging. Op die dag transformeerde een sinds het voorjaar van 2007 sluimerende kredietcrisis in Amerikaanse hypotheekleningen tot een wereldwijde systeemcrisis. Een crisis veroorzaakt door de vergaande deregulering van de financiële sector. Op donderdag 18 september 2008 stelt Bernanke, voorzitter van de FED tegen het Amerikaanse Congres dat als er geen reddingsplan voor de banken kwam 'we maandag mogelijk geen economie meer hebben' (Skidelsky, 2009, pp. 10). Volgens Mervyn King, de gouverneur van Engelse centrale bank, is het sinds het begin van de Eerste Wereldoorlog niet meer voorgekomen dat het bancaire systeem zo dicht bij de ineenstorting kwam (Skidelsky, 2009, pp. 10). Dat het in het najaar van 2008 niet tot een ineenstorting kwam is te danken aan adequaat optreden van politici wereldwijd. De overheid bleek eind-2008 niet het probleem, maar de oplossing. Dat gold niet alleen voor de redding van de banken zelf. Tegelijkertijd met de crisis van de banken stortte de vraagkant van de economie in. Bedrijven stopten met investeren. Consumenten verlaagden fors hun uitgaven. De wereldhandel maakte een ongekende duikeling. Wereldwijd kwamen overheden in reactie met stimuleringspakketten om de vraag nog enigszins op peil te houden. Vooralsnog heeft die reactie voorkomen dat de grote recessie van 2008/2009 niet omsloeg in een grote depressie zoals in de jaren dertig van de vorige eeuw gebeurde. Eind 2010 lijkt de wereldeconomie, en ook de Nederlandse economie, bezig te herstellen van een ongekend diepe crisis.

2 Keynesianisme?

De keerszijde van overheden die de vraag op peil hielden zijn historisch hoge overheidstekorten. In eerste instantie lijkt de ernst van de crisis tot een wereldwijde bekering tot het Keynesianisme te lijden. De befaamde uitspraak van de toenmalige Amerikaanse president Nixon 'Wij zijn nu allen Keynesianen' lijkt opnieuw van

toepassing. Maar die schijnbare bekering is toch vooral oppervlakkig. Begin 2010 slaat de discussie onder economen en beleidsmakers om. In plaats van de noodzaak om de economie te blijven stimuleren verplaatst de discussie zich naar hoe de sterk gestegen overheidstekorten weer te beteugelen. Dit wordt gerechtvaardigd met een verwijzing naar het beginnende herstel van economieën en de toenemende twijfel over de houdbaarheid van overheidsschulden. De dramatische situatie van Griekenland dient hierbij als een handige metafoor.

Het is van belang om te benadrukken dat er een fors verschil van mening tussen economen onderling is over de noodzaak om nu (fors) te gaan bezuinigen. In de VS loopt die langs de historische scheiding van 'sweet water economists' (Chicago school) en 'salt water economists' (onder meer Nobelprijswinnaar Paul Krugman). In Nederland wordt dit al snel vergeten omdat Nederland nauwelijks nog Keynesiaanse economen kent. Internationaal is deze 'economen strijd' echter nog allerminst beslist. Wij komen uit een periode waarin neoklassieke economie, zeker in Nederland, ideologisch volstrekt dominant was geworden.

De neoklassieke economie kon de crisis uit 2008 voorspellen noch verklaren. De ideologische fundering van de neoklassieke economie is een volstrekt onrealistisch mensbeeld van rationeel handelende individuen met rationele verwachtingen over de toekomst, gebaseerd op juiste en volledige informatie over de toekomst. Met behulp van deze neoklassieke economie kan de bankencrisis niet verklaard worden. Omdat rationele handelende banken met volledige informatie over de toekomst natuurlijk nooit zich zelf zouden ophangen aan slechte (hypotheek)leningen. De neoklassieke economie kan ook niet de ineenstorting van de vraag in 2008-2010 verklaren omdat in de neoklassieke modellen vraag en aanbod altijd in evenwicht zijn. Een sterke toename van de overheidsuitgaven leidt in die modellen bijvoorbeeld tot een gelijke daling van de private bestedingen omdat gezinnen en bedrijven hogere belastingen in de toekomst verwachten. Dit heet de zogenaamde 'Ricardiaanse equivalentie'.

Volgens Keynesiaanse economen wordt de economie gekenmerkt door fundamentele onzekerheid die leidt tot instabiele investeringen (en in mindere mate van consumentenbestedingen). Keynesianen verklaren de crisis uit een ineenstorting van de vraag. De overheid moet daar tegenwicht aan bieden door een verlaging van de rente (monetaire politiek) en verhoging van de overheidsbestedingen (begrotingspolitiek). In het speciale geval van een liquiditeitsval kan de monetaire politiek geen hulp meer bieden omdat de rente al tot nul verlaagd is. Nog meer dan anders moet de overheid dan door verhoging van de overheidsbestedingen de economie weer in evenwicht brengen. Op dit moment is sprake van zo'n liquiditeitsval omdat de rente in de EU en de VS al tot nagenoeg nul is verlaagd. Keynesianen vrezen daarom in de huidige situatie een Japanse depressie waarbij we een lange periode van zeer lage economische groei tegemoet gaan.

3 Ongelijk van neoklassieke economen

Het succes van overheden wereldwijd om de wereldeconomie te stabiliseren, met behulp van Keynesiaans begrotingsbeleid, bewijst het ongelijk van de neoklassieke economen. Maar deze zelfde neoklassieke economen verkondigen nu met een niet tanende zelfverzekerdheid dat 'expansieve bezuinigingen' mogelijk zijn. Bij dergelijke bezuinigingen treden geen negatieve effecten op van bezuinigingen omdat door

vertrouwenseffecten, consumenten bij bezuinigingen van de overheid juist meer gaan uitgeven waardoor economieën niet krimpen. Paul Krugman noemt deze ideeën spottend de 'dark ages of macro economics'. Minister-president Rutte staat in de traditie van de neoklassieke economie met zijn opmerking in de regeringsverklaring dat we moeten 'snoeien om te groeien' (Tweede Kamer, 2010). De onder verantwoordelijkheid van de huidige minister van Financiën geschreven *Miljoenennota 2011* van het inmiddels vertrokken demissionaire kabinet-Balkenende staat vol met dit soort 'voodoo' economie. In de Miljoenennota concludeert De Jager eerder: 'diverse studies tonen aan dat consolidatie van de overheidsfinanciën onder bepaalde omstandigheden een positief effect op de groei hebben' (Tweede Kamer, 2010-2011, pp. 35). Hij verwijst hierbij in het bijzonder naar studies van Alesina, die ook door de economen van het Centraal Planbureau (CPB) vaak geciteerd worden (Alesina, 2009 en 2010).

Internationaal stelt zelfs het doorgaans aartsconservatieve IMF in hoofdstuk 3 van de meest recente *World Economic Outlook* dat studies als die van Alesina er naast zitten doordat ze een verkeerde meetmethode van bezuinigingen hanteren (IMF, oktober 2010, pp. 94). Dit heeft onder meer te maken met de onbetrouwbaarheid van het structureel begrotingssaldo als maatstaf voor een expansief of verkrappend begrotingsbeleid. Volgens het IMF leidt een bezuiniging van 1% bbp normaal gesproken tot een negatief effect op het bbp van 0,5% bbp (IMF, oktober 2010, pp. 98). Van groot belang is ook dat het IMF er op wijst dat *normaliter* stevige bezuinigingen van de overheid deels worden gecompenseerd door een ruimer monetair beleid van de centrale bank. Omdat de rente inmiddels al tot nul is verlaagd, zal het negatieve effect van bezuinigingen, ook in Nederland, in de huidige situatie groter zijn dan normaal. Zonder compenserende monetaire verruiming loopt het negatieve effect van een bezuinigingspakket van 1% bbp volgens het IMF op tot een negatief effect van eveneens 1% bbp (IMF, oktober 2010, pp. 101). Het CPB lijkt met dit effect geen rekening te houden in zijn doorrekening van het financieel kader gezien het nog relatief beperkte negatieve effect op de economische groei van 0,4% bbp per jaar waar het mee rekent (CPB, september 2010, pp. 1). Ik vermoed dat dit effect zeker twee keer zo hoog zal zijn als het CPB stelt, waarmee de economische groei de komende jaren onder de 1% per jaar zal duiken, tenzij de wereldeconomie zich sneller zou herstellen dan het CPB nu verwacht.¹

Naast een verruiming van het monetaire beleid is er nog een mechanisme dat het negatieve effect van bezuinigingen *normaliter* beperkt. Normaal gesproken leiden bezuinigingen tot een daling van de reële wisselkoers. Dat betekent dat de lonen en prijzen minder snel stijgen dan in het buitenland. Daardoor verbetert de concurrentiepositie van exporteurs, groeit export sneller, en groeit import minder snel. Daardoor verbetert het saldo op de lopende rekening waardoor de negatieve effecten van bezuinigingen beperkt worden. Er wordt kortweg meer geëxporteerd en meer binnenlands geproduceerd. Het IMF wijst er in de *World Economic Outlook* echter op dat niet alle landen tegelijkertijd ten opzichte van elkaar kunnen devalueren. (IMF, oktober 2010, pp. 110) Als iedereen devalueert, devalueert immers niemand. Die situatie lijkt ook nu van toepassing. Er wordt op dit moment al gesproken van een heuse 'valutaoorlog' waarbij iedereen een *beggar thy neighbour* politiek voert. Door het

1 Een verzoek om opheldering hierover ten behoeve van dit artikel werd door het CPB niet beantwoord.

wereldwijde karakter van de crisis (met de duidelijke uitzondering van Azië) is dit compenserende wisselkoersmechanisme veel minder beschikbaar dan bij een meer geïsoleerde crisis. Mogelijk loopt het negatieve effect van een bezuinigingspakket van 1% BBP daardoor op tot richting de 2% BBP (IMF, oktober 2010, pp. 110). Dan zou het economische herstel in Nederland volledig tot stilstand kunnen komen als het kabinet-Rutte zijn plannen doorzet. Ook de OESO waarschuwt overigens voor te snelle bezuinigingen. Het lijkt erop dat de nieuwe regering, het CPB en de ambtenaren van het ministerie van Financiën hun oude studieboeken met de bekende IS/LM modellen weer eens moeten afstoffen.

4 Bezuinigen niet opportuun

Zolang de Nederlandse economie de volledige bezetting van de productiecapaciteit niet benadert, zijn bezuinigingen simpelweg niet opportuun. Zodra de economie haar volledige productiecapaciteit weer benadert, leidt bezuinigen juist tot het voorkomen van oververhitting van de economie en zijn daarmee productief. Die situatie lijkt momenteel helaas nog jaren weg. Is nu bezuinigen noodzakelijk vanwege de stijgende staatsschuld? Nee, want bij ongewijzigd beleid loopt het tekort nu al terug tot onder de 3% bbp in 2015. In maart becijferde het CPB 2,9%, eind september 2,3% bbp, waarbij ook de forse bezuinigingen uit de *Miljoenennota 2011* zijn meegenomen (CPB, maart 2010, pp. 10 en september 2010, pp. 1). Beide tekortpercentages liggen onder het maximale begrotingstekort volgens het Verdrag van Maastricht. Inclusief alle bezuinigingen van het kabinet-Rutte bedraagt het tekort volgens het CPB 0,7% bbp in 2015 (CPB, september 2010, pp. 1). Dat is niet heel wezenlijk anders dan een tekort van 2,9% bbp of 2,3% bbp zonder nieuwe bezuinigingen. Omdat het CPB te weinig rekening houdt met de negatieve effecten van de bezuinigingen is het waarschijnlijk dat het verschil in de concrete tekortpercentages in 2015 in de praktijk nog een stuk kleiner is.

Het IMF becijferde onlangs dat de theoretische maximale staatsschuld van Nederland ongeveer twee keer zo hoog is (IMF, september 2010, pp. 18). Dus volhouden dat deze bezuinigingen nodig zijn om te voorkomen dat Nederland een soort tweede Griekenland wordt, is de boel besodemieteren. De directeur van het Centraal Planbureau, Coen Teulings, deed overigens precies dat toen hij suggereerde dat 'slechts' 10 miljard euro bezuinigen (zoals de SP in haar verkiezingsprogramma voorstelde) kan leiden tot Griekse toestanden (Website NOS, 2010). Een idiote suggestie en een faux pas voor een CPB-directeur. Een opmerking die bovendien in strijd is met de eigen conclusie in de CPB-uitgave *Keuzes in Kaart*: "In historisch perspectief is het effect van de maatregelen van de partijen die de kleinste saldoverbetering in 2015 nastreven (GroenLinks en SP met zo'n 10 mld euro) overigens al zeer groot." (CPB, mei 2010, pp. 21). In het huidige prille economische herstel, dat nog bijna geheel op herstel van export is gebaseerd zijn, zelfs bezuinigingen van 10 miljard euro prematuur. Het risico van een Japanse depressie is te groot. De Nederlandse economie heeft voorlopig meer stimulering dan bezuinigingen nodig. Dit is overigens niet in strijd met ons verkiezingsprogramma waarin we dit voorbehoud nadrukkelijk hebben gemaakt ("als het economisch herstel stopt of niet doorzet, zullen we niet aarzelen om onze plannen te temporeren") (SP, 2010, pp. 45).

Typisch Nederlands is de aan bezuinigen gekoppelde discussie over de gevolgen van de vergrijzing voor de overheidsfinanciën op de termijn van enkele decennia (2040 en verder). Dit staat bekend als de zogenaamde 'houdbaarheid'. Dit is het begrotingsoverschot dat in 2015 theoretisch nodig is om na 2015 bij een verder ongewijzigd beleid geen enkele maatregel meer te hoeven nemen om de financiële gevolgen van de vergrijzing op te vangen. Het verschil met het huidige begrotingstekort is het 'houdbare tekort'. In maart van dit jaar becijferde het CPB dit tekort op 29 miljard euro (CPB, maart 2010, pp. 12). Dat betekent dat voor een 'houdbaar' saldo niet alleen het tekort van zo'n 18 miljard euro in 2015 zou moeten worden gedempt, maar ook nog een aanvullend overschot van zo'n 1,5% bbp (CPB, maart 2010, pp. 61). In de verkiezingscampagnes heeft dit een grote rol gespeeld waarbij de meeste mensen het onderscheid tussen een feitelijk tekort, structureel tekort, en houdbaar saldo niet zullen hebben meegekregen. Zelf heb ik het altijd een idioot idee gevonden om te veronderstellen dat alle kabinetten tussen 2015 en 2040 (als de vergrijzing haar hoogtepunt bereikt) financieel op hun handen gaan zitten. Een praktisch bezwaar is echter ook dat het CPB iedere paar jaar met een totaal ander houdbaar saldo komt. Niet echt handig om je begrotingspolitiek voor de komende decennia op te baseren. Echt bezwaarlijk vind ik dat het CPB niet consequent is in zijn definitie van 'ongewijzigd beleid' na 2015. Kort na het verschijnen van de CPB berekeningen voor het houdbare saldo bij 'ongewijzigd beleid' heeft de SP al geprotesteerd dat hierbij werd gerekend met een verhoging van het eigen risico in de zorg tot 775 euro. Dat is wel degelijk gewijzigd beleid en een opzichtige poging van het CPB om het politieke debat te sturen in de richting van meer eigen betalingen in de zorg.² Ook de aanname van het CPB dat de AOW de komende decennia welvaartsvast is, is geen ongewijzigd beleid. De AOW wordt nu met de contractloonstijging verhoogd, terwijl de loonstijging bij werknemers vrijwel altijd hoger ligt door de incidentele loonstijging (CPB, juni 2010, pp. 20). Bovendien is in het verleden een aantal malen de AOW-uitkering ontkoppeld. Over de groei van de zorguitgaven lijkt het CPB juist erg optimistisch. Hier verwacht het Planbureau een flinke afname van de groei van de uitgaven (CPB, juni 2010, pp. 67). Marcel van Dam wees er in de verkiezingscampagne op dat het CPB bovendien rekent met tariefschijven in de inkomstenbelasting die na 2015 worden gecorrigeerd voor de welvaartstijging, in plaats van de prijsstijging zoals wettelijk is vastgelegd. Zou het CPB daarvan wel uitgaan, dan zou het tekort van 29 miljard in één klap verdwijnen (*Volkskrant*, 2010). Het verweer van het CPB op de kritiek van onder meer Marcel van Dam was zwak. Het CPB stelt dat wanneer van de huidige wetgeving wordt uitgegaan het ertoe zou leiden dat bijna alle werknemers uiteindelijk in de hoogste belastingschijf van 52 procent zouden vallen (CPB, juni 2010, pp. 16). Of dit nu waar is of niet, als het CPB rekent met ongewijzigd beleid dan mag je niet rekenen met een beleid dat voortdurend wel wordt gewijzigd. Iets anders doen, is een *contradictio in terminis*.

Uit de doorrekening van ons verkiezingsprogramma bleek in mei dat de bezuinigingen van de SP op de hele lange termijn tot een besparing van zo'n 16 miljard euro leiden, ruim de helft van de 29 miljard die het CPB in maart als het 'houdbaarheidstekort'

2 Dat is overigens niet gelukt omdat alle partijen de draconische verhoging van het eigen risico weer terugdraaien in hun programma's. Dat leidde tot enorme financieringsverschuivingen. Je ziet dat ook terug in de doorrekening van het financieel kader.

becijferde (CPB, mei 2010, pp. 89). Een half jaar later is dat tekort volgens het CPB al weer naar beneden aangepast tot 27 miljard euro (CPB, september 2010, pp. 18). De maatregelen in het regeerakkoord leiden volgens het CPB uiteindelijk tot besparingen van zo'n 20 miljard euro (CPB, september 2010, pp. 17). Wij zullen het kabinet niet verwijten dat dit minder is dan de door het CPB berekende houdbare tekort van 27 miljard euro. Het blijft volgens de SP een idioot idee om in de komende vijf jaar, met een dreigende Japanse depressie, alle begrotingsproblemen voor de komende vijftig jaar te willen oplossen, zou je die al goed kunnen berekenen.

Het mag dan ook niet verbazen dat wij een bezuinigingspakket van een kleine 15 miljard euro voor de periode tot 2015 zoals het kabinet Rutte wil, veel te veel vinden (18 miljard als je de 3,2 miljard uit de Miljoenennota 2011 mee rekent). Een aantal maatregelen is hierbij niet door het Centraal Planbureau meegenomen. De belangrijkste daarvan is de geplande bezuiniging door een 'gematigde loonontwikkeling' voor werknemers in de publieke sector van 870 miljoen euro (CPB, september 2010, pp. 3). Volgens het CPB leert de ervaring dat het eenzijdig verlagen van ambtenarensalarissen ten opzichte van de markt na verloop van jaren volledig ongedaan wordt gemaakt. Op de langere termijn beschouwt het Centraal Planbureau de gematigde loonontwikkeling als een extra bezuiniging op het ambtenarenapparaat. Het Centraal Planbureau heeft eerder bij de doorberekening van de verkiezingsprogramma's aangegeven dat maximaal 2 miljard euro in 2015 kan worden bespaard op het Rijk en zelfstandige bestuursorganisaties (CPB, mei 2010, pp. 24). Om die reden wordt deze bezuiniging niet meegenomen door het CPB. Het Centraal Planbureau is in deze niet geheel consequent. Het demissionaire kabinet-Balkenende had namelijk besloten tot een additionele bezuiniging op het Rijk en zelfstandige bestuursorganisaties van 800 miljoen euro (CPB, september 2010, pp. 3). Feitelijk komt het er dus op neer dat het Centraal Planbureau nu 2,8 miljard toestaat. Overigens was de SP de enige partij die in *Keuzes in Kaart* niet de maximale bezuiniging van 2 miljard euro had ingeboekt omdat wij dat niet reëel vonden ("Alleen de SP bezuinigt minder dan het door het CPB gehanteerde maximum") (CPB, mei 2010, pp. 24).

5 'Snijden in eigen vlees'

CDA, VVD en PVV presenteren het 'snijden in het eigen vlees' in het regeer- en gedoogakkoord zelf als een ombuiging van ruim 6 miljard euro onder het kopje 'kleinere overheid'. Onder het kopje vallen maar liefst 31 maatregelen (Financieel kader, 2010, pp. 3). Maar schijn bedriegt in deze. Feitelijk zijn het maar vier maatregelen die neerkomen op bezuinigingen op het openbaar bestuur sec wat ongeveer op de helft van de 6 miljard neerkomt. Daarbij zit ook nog een korting op het gemeente- en provinciefonds. Naast deze korting worden taken overgeheveld naar de gemeente, zoals de zorg voor jeugd. Aangezien gemeenten ook moeten bezuinigen betekent dit feitelijk een extra bezuiniging op sociale taken. De gemeenten moeten namelijk meer taken doen, met minder geld. Dit zag je ook bij de overheveling van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Wat helemaal niet thuishoort bij een 'kleinere overheid' zijn de maatregelen die volgens het Centraal Planbureau onder bereikbaarheid, milieu en defensie vallen. Volgens CDA, VVD en PVV vallen bijvoorbeeld het niet invoeren van de kilometerheffing, het schrappen van de bijdrage afvalfonds, het verminderen van de subsidies voor de trein ook onder een kleinere overheid. Als je zo gaat redeneren, kun je

elke bezuiniging op de overheidsuitgaven wel onder het kopje 'kleinere overheid' laten vallen.

Behalve de grootte sluit ook de inhoud van het bezuinigingspakket niet aan bij het bezuinigingspakket dat de SP in *Keuzes in Kaart* heeft laten doorrekenen. De grootste bezuinigingspost van CDA, VVD en PVV is met ruim 4 miljard de sociale zekerheid (CPB, september 2010, pp. 23). De SP bezuinigde daar *niet* op als enige partij in *Keuzes in Kaart* (CPB, mei 2010, pp. 22). Veruit de grootste bezuinigingspost in de sociale zekerheid is de verlaging van de zorgtoeslag die logischerwijs vooral mensen met lagere inkomens zal treffen. Behalve de zorgtoeslag gaat ook de huurtoeslag omlaag die nog meer gericht is op de mensen met de laagste inkomens. Ook willen CDA, VVD en PVV de sociale werkvoorziening bijna volledig afschaffen. Ruim 30 duizend mensen uit de sociale werkvoorziening zullen tot 2015 hun baan verliezen, op de langere termijn twee keer zoveel (CPB, september 2010, pp. 24). De Wajong wordt grotendeels afgebroken. CDA, VVD en PVV willen het sociaal minimum over een periode van twintig jaar met netto 2000 euro verlagen (CPB, september 2010, pp. 13). Dit zal leiden tot een forse toename van de armoede doordat mensen die nu al nauwelijks rond kunnen komen het met ongeveer 150 euro per maand minder moeten gaan doen. Doordat deze maatregel over 20 jaar wordt doorgevoerd is dit slechts voor ongeveer 20% zichtbaar in de koopkrachtcijfers van het CPB die slechts tot 2015 lopen. De nieuwe regering wil de AOW leeftijd verhogen naar 66 jaar. De duur van een WW-uitkering blijft hetzelfde, het ontslagrecht blijft voor gewone werknemers ongewijzigd. De ontslagbescherming voor ambtenaren wordt *wel* verminderd, iets dat tot nu toe onderbelicht is gebleven (regeerakkoord, 2010, pp. 43). Het gaat daarbij om honderdduizenden meestal hardwerkende ambtenaren, dus zeker geen verwaarloosbare groep.

In de gezondheidszorg geven de financiële plannen van CDA, VVD en PVV een gemengd beeld. Positief is dat er 700 miljoen extra beschikbaar komt voor de langdurige zorg in de AWBZ (CPB, september 2010, pp. 31). Tegelijkertijd worden delen van de AWBZ overgeheveld naar de gemeenten en de zorgverzekeringswet. Kostenbesparingen zijn daarvan niet te verwachten. Beter zou het zijn als de AWBZ meer tot een echte publieke voorziening zou worden hervormd waarbij de rijksoverheid meer mogelijkheden krijgt om bij misstanden adequaat op te treden. Door de forse beperking van het basispakket met 1,2 miljard euro wordt de risico-solidariteit in de zorg beperkt. Chronisch zieken zullen niet altijd kunnen bijverzekeren of kunnen dat slechts tegen een hogere prijs omdat gezonde mensen zich niet bijverzekeren. Het idee dat met pakketverkleining de groei van de zorguitgaven wordt beperkt is naïef. Het leidt voor minstens 85% tot een privatisering van de zorguitgaven naar aanvullende verzekeringen en betalen uit eigen zak. De maatschappelijke kosten van goede gezondheidszorg worden eigenlijk alleen maar onrechtvaardiger verdeeld. Dat het CPB nog een kleine besparing op de totale zorgvraag becijfert zou heel goed illusoir kunnen zijn omdat mensen zorg uitstellen. Dat kan leiden tot duurdere specialistische zorg net als een slechtere gezondheid voor vooral mensen met lagere inkomens.

Waar CDA, VVD en PVV niet terug schrikken voor ingrijpende bezuinigingen die vooral de mensen met lagere inkomens treffen, gebeurt het omgekeerde niet. Maatregelen die mensen met hogere inkomens en grote bedrijven treffen, vind je nauwelijks in het

financieel kader. De hypotheekrenteaftrek waar vele miljarden aan besparingen kunnen worden gerealiseerd wordt ongemoeid gelaten. De huren gaan wel omhoog, de huurtoeslag omlaag. De kinderbijslag voor mensen met hogere inkomens, die deze niet nodig hebben, blijft onaangetast. De pensioenaftrek voor mensen met hogere inkomens blijft buiten schot. De lasten voor gezinnen gaan per saldo met 1,7 miljard euro omhoog, gecorrigeerd voor financieringsverschuivingen, maar voor bedrijven niet (CPB, september 2010, pp. 33). De renteaftrek in de winstbelasting wordt niet gemaximeerd waarmee opkoopfondsen kunnen blijven doorgaan met het leeghalen van Nederlandse bedrijven. De winstbelasting gaat niet omhoog, maar omlaag, waarmee het grootbedrijf niet meebetaalt aan de rekening van de crisis. De enige 'bank' die in het regeerakkoord voorkomt is de 'rechtbank'. Dus ook een bankenbelasting waarmee de veroorzakers van de crisis meebetalen, zul je niet vinden in het financieel kader. De allerarmsten in de wereld worden door dit kabinet nog eens extra gestraft voor de fouten van de allerrijkste bankiers in de wereld. In het financieel kader zit namelijk ook een bezuiniging van 900 miljoen euro op ontwikkelingssamenwerking (CPB, september 2010, pp. 30).

In de koopkrachteffecten van het financieel kader zie je de gevolgen van deze typische VVD-en CDA-punten duidelijk terug. De negatieve koopkrachteffecten zijn het grootst voor mensen met de laagste inkomens, de negatieve effecten nemen af voor de middeninkomens en slaan om in een klein plusje voor de allerhoogste inkomens. Het koopkrachtbeeld is letterlijk de rijken worden rijker en de armen armer. Om dan zoals Sweder Van Wijnbergen en Sylvester Eijffinger het regeerakkoord 'een conservatief links programma' te noemen is wel heel erg brutaal (*De Pers*, 2010). De PVV heeft enkele opvallende punten binnengehaald die ook in het SP programma te vinden waren: geen verkorting van de duur van een WW-uitkering, geen vermindering van de ontslagbescherming voor gewone werknemers en meer geld voor de ouderenzorg. Dat is mooi. Maar om een kabinet links te noemen dat een vergaande afbraak van de sociale zekerheid gepland heeft, de solidariteit in de zorg beperkt en een denivellerende koopkrachtpolitiek voert, is een belediging van de kiezers op mijn partij. Mijn kiezers kunnen erop rekenen dat dit kabinet van de SP de oppositie krijgt die zij verdient.

Ewout Irrgang

* Lid van de Tweede Kamer voor de SP

Referenties

- Alesina, A. en Ardagna, S. (2009), *Large chances in fiscal policy, taxes versus spending*, NBER working paper 15438.
- Alesina, A. (2010), *Fiscal adjustments, lessons from recent history*, Harvard.
- Centraal Planbureau (2010), *Economische Verkenning 2011-2015*, CPB document 203, maart 2010.
- Centraal Planbureau (2010), *Keuzes in Kaart 2011-2015*, Effecten van negen verkiezingsprogramma's op economie en milieu, 20 mei 2010.

- Centraal Planbureau (2010), *Vergrijzing verdeeld*, Toekomst van de Nederlandse Overheidsfinanciën, CPB bijzondere publicatie 86, juni 2010.
- Centraal Planbureau (2010), *Analyse economische effecten financieel kader*, CPB Notitie 2010/33, 27 september 2010.
- De Pers* (2010), Kabinet zonder economische visie, 12 oktober 2010.
- Financieel kader (2010), Bijlage regeer- en gedoogakkoord.
- IMF (2010), *World Economic Outlook*, recovery, risk, and rebalancing, oktober 2010.
- IMF (2010), *Fiscal Space*, IMF staff position note, 1 september 2010, SPN/10/11.
- Regeerakkoord (2010), *Vrijheid en verantwoordelijkheid*, concept regeerakkoord VVD-CDA.
- Skidelsky, R. (2009), *Keynes: the return of the master*, Londen: Penquin Books.
- Socialistische Partij (2010), *Een beter Nederland voor minder geld*, verkiezingsprogramma SP 2011-2015.
- Tweede Kamer (2010-2011), *Miljoenennota 2011*, 32 500, nr. 1.
- Tweede Kamer (2010), *Regeringsverklaring*, Handelingen.
- Volkscrant* (2010), Door niemand gekozen politici, column Marcel van Dam, 1 juli 2010.
- Website NOS (2010), *Coen Teulings (CPB) over de troonrede*, 21 september 2010 2:05
<http://nos.nl/video/186399-coen-teulings-cpb-over-de-troonrede.html>